

กลวิธีการประพันธ์และแนวคิดพุทธศาสนาในนวนิยายประยุกต์อิงหลักธรรม เรื่อง “รักอันตราย” ของนรรัตน์ รักดี

AUTHORING TECHNIQUES AND BUDDHIST CONCEPTS IN NORRAT RAKDEE'S MORAL NOVEL OF “RAK AN TA RAI”

กิตติยา คุณารักษ์^{1*}

มานิช นันทพรหม²

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Kittiya Khunarak¹

Manoch Nanthaprom²

^{1,2}Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus.

*Corresponding Author E-mail: Kittiya.k1807@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการประพันธ์และแนวคิดพุทธศาสนาในนวนิยายประยุกต์อิงหลักธรรมเรื่อง “รักอันตราย” บทประพันธ์ของนรรัตน์ รักดี โดยใช้แนวคิดกลวิธีการวิเคราะห์วรรณกรรมตามแนวโครงสร้างนิยมและแนวคิดด้านพุทธศาสนาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งผู้เขียนเลือกศึกษา 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ความสมจริงของนวนิยาย พบว่า มีความสมจริงในการใช้ภาษาร่วมสมัย ทั้งด้านการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษในบทบรรยายหรือบทสนทนา 2) บทบาทของตัวละคร พบว่า ตัวละครพระนางและตัวละครสำคัญในนวนิยายมีลักษณะอ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ สื่อให้เห็นพลวัตของตัวละครตามเหตุการณ์ที่เลื่อนไหลตามบริบทแวดล้อมทางวัฒนธรรมของคนไทยในอดีต 3) อุดมการณ์หลักของตัวละคร พบว่า ตัวละครสำคัญนำความรู้ไปพัฒนาชนบทด้วยการทำฟาร์มปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ผืนดินที่รกร้างกลายเป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรที่ครบวงจร 4) ฉากและบรรยากาศในนวนิยาย พบว่า ผู้ประพันธ์ให้รายละเอียดของฉากและบรรยากาศที่นำไปสู่ความเข้าใจในปมปัญหาของเรื่อง มีการใช้ถ้อยคำพรรณนาให้เกิดสีสันและภาพพจน์ต่าง ๆ ที่สร้างอารมณ์และบรรยากาศแวดล้อมของกลิ่นอายพื้นที่ชนบท 5) ลีลาการเขียนของผู้ประพันธ์ พบว่า ผู้ประพันธ์ใช้ศิลปะและลีลาการเขียนแบบเฉพาะที่สะท้อนความจริง ความงาม และความสงบผ่านภาษาอย่างโดดเด่นในทางวรรณศิลป์ 6) แนวคิดพุทธศาสนาในนวนิยาย พบว่า สื่อถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือความเชื่อเรื่องกรรม การเวียนว่ายตายเกิด และสอดแทรกเรื่องราวอิงประวัติศาสตร์ในสมัยพุทธกาล ทำให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินในวรรณกรรมและหลักการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ : กลวิธีการประพันธ์; แนวคิดพุทธศาสนา; นวนิยายประยุกต์อิงหลักธรรม;

Abstract

The objective of the academic article was to study the authoring techniques and Buddhist concepts in the morality-oriented alternative novel “Rak An Ta Rai” (Dangerous Love), written by Norrarat Rakdee. The literary analysis techniques and concepts, based on structuralism and Buddhism, were used as the conceptual framework to study six components: 1) Reality – the reality was found in the contemporary language usage in terms of English transliterated words (Borrowed words) in the description or the dialogue. 2) Roles – main actor and actress, including significant characters, were characterized by gentleness and politeness without weakness. It reflected the dynamics of those characters on the situations concerning the cultural surrounding context of Thai people in the past. 3) Idealism – the significant characters were found to develop the countryside with knowledge on farming and cropping. The rural waste land was changed into the complete source of agricultural crop production. 4) Setting - the setting was described in detail to have the readers profoundly understand the novel’s crux. The idiomatic explanation was used to illustrate colorful images reflecting the emotions and surroundings of the rural area. 5) Style – the specific writing style and art was remarkably used to demonstrate reality, beauty and calm. 6) Buddhist Concept – the Buddhism-oriented concept conveyed the Buddhist principles: belief in Karma (the law of action) and transmigration. Besides, historical story in the Buddha’s period was found to entertain the readers in the literature and the principle of living life.

Keywords: Authoring Technique; Buddhist Concept; Moral Novel;

บทนำ

การศึกษานวนิยายประยุกต์อิงหลักธรรม เรื่อง “รักอันตราย” ของนรรัตน์ รักดี เป็นการพินิจพิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์และแนวคิดพุทธศาสนาที่ปรากฏในนวนิยาย เนื่องด้วยความรอบรู้และลุ่มลึกของผู้เสพรับต้องคู่ขนานไปกับอัจฉริยะของผู้สร้างสรรค์ เหล่านี้ล้วนเป็นแนวทางที่นำมาใช้ในการวิพากษ์วิจารณ์วรรณกรรมไทยได้เป็นอย่างดี เพราะปลายทางแห่งการศึกษาวรรณกรรมวรรณคดีด้วยศาสตร์ของวรรณคดีวิจารณ์ คือ เกิดความเข้าใจตัวเอง เข้าใจคนอื่น เข้าใจสังคมและเข้าใจโลก อันเป็นความเจริญใจและเจริญปัญญาไปพร้อมกัน โดยการวิจารณ์วรรณกรรมร่วมสมัยของไทย ทำให้เห็นมุมมองใหม่ในการอ่านวรรณกรรมและเกิดแรงบันดาลใจในการนำไปใช้อ่านตัวบทอื่น ๆ ด้วยการผสมผสาน ตีอรรถ และเชื่อมโยงหลายแนวคิดเข้าด้วยกันเพื่อทำความเข้าใจตัวบททั้งในแง่ของการประกอบสร้างและความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมการเมืองและวัฒนธรรม (رينฤทัย สัจจพันธุ์: 2560)

นรรัตน์ รักดี นามปากกาของ พระราชวชิรสุธี (สุพัฒน์ สุวทนต์ ป.ธ.4) ซึ่งมีนามเดิมว่า สุพัฒน์ ดอกไม้ เกิดเมื่อ วันที่ 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2494 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดเลย ธรรมยุต และเป็นเจ้าอาวาสวัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวง ลำดับสมณศักดิ์ พ.ศ. 2543 เป็นพระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาส

พระอารามหลวงชั้นเอก ในราชทินนามที่พระครูกิตติสารสุนนท์ พ.ศ. 2557 ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญเปรียญที่ พระภัทรธรรมสุธี วันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชวชิรสุธี ศรีสังฆคณาทร ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี นวนิยายประยุกต์อิงหลังธรรมเรื่อง “รักอันตราย” มีโครงเรื่องมาจากหนังสือธรรมบท (ธัมมปทัฏฐกถา) ซึ่งเป็นหลักสูตรของนักเรียนบาลีชั้นประโยค 1-2 และประโยค ป.ธ.3 เนื้อเรื่องทั้งหมดเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งพุทธกาล ผู้เขียนได้นำมาเขียนประยุกต์ โดยใช้สำนวนเป็นภาษาร่วมสมัยได้แทรกหลักธรรมให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ธรรมอย่างง่าย และคงไว้ซึ่งเนื้อเรื่องเดิมไม่เปลี่ยนแปลง “รักอันตราย” เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นในสาวัดถิมหานครในครั้งพุทธกาล ระหว่างปฐมโพธิกาลและมัชฌิมโพธิกาล นอกจากผู้อ่านจะได้รับสาระและบันเทิงในเรื่องแล้ว ยังได้รับรสแห่งพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ว่าด้วยกฎแห่งกรรมคือหลักของเหตุผล อันเป็นหลักธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนา (นรรัตน์ รักดี: 2564)

ความเชื่อทางพุทธศาสนายังปรากฏในตำนานนิทานพื้นบ้าน นิทานธรรมบท นิทานชาดก และนวนิยายอิงศาสนา (Moral Novel) โดยแทรกหลักธรรมเพื่อมุ่งเสนอสาระทางจริยธรรมแก่สังคม การผูกเรื่องมักมีตัวละครที่นำเสนอแนวคิด คติธรรม จริยธรรม ผ่านพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องสู่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านสนุกสนานไม่เบื่อหน่าย โครงเรื่องส่วนใหญ่มาจากเรื่องราวที่มีอยู่ในศาสนา และผู้แต่งนำมาปรับให้ตัวละครมีบทบาทน่าสนใจยิ่งขึ้น เช่น เรื่องกามนิทวาสิภูริ ของเสถียรโกเศศ กองทัพนภธรรม ของสุชีพ ปุญญานุภาพ เรื่องมิติที่สามของตรี อภิรัม (กิตติยา คุณารักษ์ และคณะ: 2564) นอกจากนี้ยังมีนวนิยายเรื่องร่วมธรรม: จินตนิยายสมัยพุทธกาลอิงหลักธรรมพุทธศาสนา ของวศิน อินทสระ เรื่องตะวันออก-ตะวันตก เรื่องพบพระ : ธรรมะนิยายอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยเรื่องพระรัตนตรัย ของธรรมโฆษ และนวนิยายเรื่องรักอันตราย : นวนิยายประยุกต์อิงหลักธรรม ของนรรัตน์ รักดี ที่สอดแทรกทรรศนะแห่งชีวิต มีการเสนอแนวทางแก้ปัญหาชีวิตและสังคมด้วยหลักของพระพุทธศาสนาผ่านตัวละครในเนื้อเรื่องที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง แล้วค่อย ๆ ดึงผู้อ่านผูกติดให้มองชีวิตเข้าสู่จุดหมายหรือแก่นแท้ของหลักพุทธศาสนา เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่านวนิยายอิงหลักธรรมพุทธศาสนาอยู่ในฐานะวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย นวนิยายเรื่อง “รักอันตราย” มีภาษาที่งดงาม เนื้อเรื่องมีแง่คิดเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา แนวเรื่องเป็นจินตนาการลุ่มลึกเหนือความคาดหมายแต่ไม่หลุดจากสังคมไทยมาก ตัวละครเอกและตัวละครสำคัญมีความศรัทธาเชื่อมั่นในพุทธศาสนาและอำนาจเหนือธรรมชาติ ทั้งการเชื่อถือในอำนาจของกฎแห่งกรรม การให้คนและให้โทษที่เหนือการควบคุม จัดสรรให้เป็นตามใจของมนุษย์ และต้องเป็นไปตามภาวะของธรรมชาติ นอกจากนี้นวนิยายยังมีแนวเรื่องจากความเชื่อของสังคมไทยโบราณ เพราะเป็นวรรณกรรมที่เกิดในชนบท ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2555) กล่าวว่า วรรณกรรมของประชาชนมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของคนในชนบท เป็นเรื่องการใช้ชีวิตจริงของคนที่แสดงออกในการบอกเล่าประสบการณ์ของชีวิต การถ่ายทอดคติและค่านิยมที่ยึดถือกันมาตั้งแต่โบราณไปจนถึงการใช้ภาษาจากพิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มีความสำคัญและมีความน่าสนใจในการศึกษาพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมร่วมสมัยของไทย

ด้วยเหตุผลข้างต้นนี้ ผู้เขียนจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาในเชิงกลวิธีการประพันธ์ นวนิยายประยุกต์อิงหลักธรรม โดยจะใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการประพันธ์นวนิยายตามแนวโครงสร้างนิยมและแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อด้านหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเป็นกรอบในการศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนได้เลือกนวนิยาย เรื่อง “รักอันตราย” ของนรรัตน์ รักดี ตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2564 ซึ่งมีลักษณะด้านเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อทางพุทธศาสนาและเรื่องกฎแห่งกรรม ผู้เขียนเห็นว่าฉากและบทบาทของตัวละครเหล่านี้มีความสมจริง โดดเด่น และน่าสนใจในการศึกษาวิเคราะห์ จากการศึกษากลวิธีการประพันธ์และแนวคิดพุทธศาสนาในนวนิยายประยุกต์อิงหลักธรรม เรื่อง “รักอันตราย” ของนรรัตน์ รักดี สามารถแยกการศึกษาได้ 6 ประเด็นดังนี้

ความสมจริงของเรื่อง

กลวิธีการประพันธ์วรรณกรรมตามแนวโครงสร้างนิยม เป็นการวิจัยที่มุ่งพิจารณาองค์ประกอบหรือโครงสร้างของวรรณกรรมเป็นหลัก ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยวรรณกรรมร่วมสมัยที่ให้ความสนใจวิเคราะห์องค์ประกอบภายในของบทประพันธ์ (Intrinsic Study) ได้แก่การพิจารณาโครงเรื่อง ความสมจริงของเรื่อง ตัวละคร ฉาก กลวิธีในการดำเนินเรื่อง และคุณค่าสาระจากเนื้อเรื่อง ซึ่งการวิจัยวรรณกรรมแนวนี้ส่วนมากจะมีบทบาทและมีความสำคัญในการสร้างสรรค์วรรณกรรมประเภทนวนิยาย เรื่องสั้น เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์แล้วเห็นว่ายังไม่ค่อยมีหลักเกณฑ์แน่นอนตายตัวที่แน่ชัดมากนัก แต่จะประเมินตามรสนิยมและอัตวิสัยของผู้วิจารณ์เป็นส่วนใหญ่ (ธัญญา สังขพันธานนท์: 2539) นวนิยายเรื่องรักอันตรายมีความสมจริงในด้านเนื้อเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องของหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา การพรรณนาของฉากต่าง ๆ ในเรื่องสื่อให้เห็นพุทธปรัชญาเกี่ยวกับรูปแบบวิถีทางหลักคำสอนต่าง ๆ โดยการยึดหลักเอาศรัทธาเป็นหลักเป็นพื้นฐาน ดังตัวอย่าง

“คุณพ่อของแกท่านมีบุญได้เป็นมหาอุบาสกคู่พระทัยของพระราชินี เป็นตำแหน่งที่หาได้ยาก พลอยทำให้ลูกชายเป็นอุบาสกคนเก่งตามไปด้วย”

“เป็นบุญของชาวสาวัดดี...” ภูมิภูชีกกล่าวอย่างยินดี

“ที่พระราชวังทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา นำพาพสกนิกรเป็นชาวพุทธเกินครึ่ง มหานครสาวัดดีจึงร่มเย็นเป็นสุขด้วยร่มเงาแห่งพระพุทธศาสนา เอ้อ!...จุน ที่พระเชตวันมหาวิหารของท่านอนาถปิณฑกเศรษฐีนั้น เป็นลานบุญที่แน่นขนัดไปด้วยมหาชน ตลอดทั้งวัน โดยเฉพาะตอนเช้า ๆ และตอนเย็น ๆ เป็นบรรยากาศที่ดีมาก ๆ มาลาคนธาติหัดเถ มหาชนคงดี...เพียงได้ไปเห็นก็เป็นบุญแล้ว” (นรรัตน์ รักดี, 2564: 25)

นอกจากนี้บทสนทนาในนวนิยายเรื่องรักอันตรายยังมีความสมจริงด้านการใช้ภาษาร่วมสมัยกับภาษาที่ใช้ในสังคมเวลานั้น เช่น การใช้คำศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในบทบรรยายหรือบทสนทนาด้วยถ้อยคำที่โดดเด่น เหล่านี้คือการใช้ภาษาและวิธีการเล่าเรื่องที่จับบทสนทนาเป็นตัวดำเนินเรื่องที่มีความน่าสนใจ ดึงดูดใจผู้อ่านให้ติดตามอ่านจนจบและมีอารมณ์ร่วม ดังตัวอย่าง

“เมื่อเราอยู่อย่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทุกครัวเรือนจะมีผลผลิตทางเกษตรอย่างพอเพียงและแบ่งปันกันได้ ไม่พูดถึงการซื้อขาย ยกเว้นพ่อค้าต่างเมืองที่จะมาเยี่ยมเป็นระยะเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่พอใจกันทั้งสองฝ่าย ดิฉันคงจะได้มองเห็นตามสภาพที่เกิดขึ้นทางผ่านมาตามคามนิคมน้อยใหญ่ รู้สึกว่าท้องถิ่นตรงนี้จะพิเศษไปกว่านั้นอีก เพราะของเรามีผลผลิตทางเกษตรที่ทำโดยหลักวิชาการตามทฤษฎี ทั้งคุณภาพและปริมาณจึงเหนือกว่า!...”

ศิลาฤกษ์พูดอย่างลื่นไหลให้เห็นภาพพจน์ชัดเจน (นรรัตน์ รักดี, 2564: 51)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์มีความเชี่ยวชาญด้านบาลีสันสกฤต เช่น คำว่าเกษตร, ทฤษฎี จากภาษาสันสกฤต คำว่าผลิต, ปริมาณ, พจน์ จากภาษาบาลีสันสกฤต จะเห็นว่าความสมจริงในนวนิยายอิงหลักธรรมเป็นเรื่องที่เน้นหลักพุทธปรัชญา โดยนักเขียนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินเรื่องเพื่อให้เกิดความสมจริงตามหลักธรรมคำสอน ได้แก่ ความเป็นอนิจจังของชีวิต การแสวงหาวิธีการคลายความทุกข์ สัมมาทิฐิ กฎแห่งกรรม และความสันโดษ และนักเขียนยังแทรกการสอนจริยธรรมหรือหลักธรรมที่ควรประพฤติและควรละ คือ ส่วนที่ควรประพฤติ ได้แก่ ความกตัญญู ความเพียรเพื่อความสำเร็จ ความเมตตาและการให้อภัย ความเสียสละ และความเป็นกัลยาณมิตร ส่วนที่ควรระวัง คือ ความรัก และส่วนที่ควรละ ได้แก่ อบายมุข (วัฒนา มูลเมืองแสน: 2539)

บทบาทของตัวละคร

ตัวละครเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของบันเทิงคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนวนิยายที่มีขนาดความยาวมากพอที่ผู้ประพันธ์จะพรรณนาบุคลิกลักษณะและนิสัยใจคอของตัวละครได้ละเอียด ผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนตัวละครสมจริงเสมือนมีตัวตนจริง ดังนั้นผู้ประพันธ์จึงมีศิลปะในการสร้างตัวละครในนวนิยายที่ให้ความสำคัญแก่ตัวละครเหมือนเราว่ารัก หรือเกลียดตัวละครราวกับเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่เรารู้จัก ซึ่งตัวละครนั้น ๆ มีลักษณะหน้าตา นิสัยใจคอ พฤติกรรมคล้ายเราหรือคนที่เรารู้จัก หรือเราอาจเห็นอกเห็นใจสภาพของตัวละครเหล่านั้น ทั้งความยากจน ความพิการ ซึ่งเราอาจมีความเห็น ทศนคติ อุดมการณ์แบบเดียวกับตัวละครเหล่านี้ เช่น เมื่ออ่านนวนิยายเรื่องผู้ดี อาจเกิดความรู้สึกร่วมกับตัวละครวิมลที่พยายามแก้ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว อาจหมั่นไส้ตัวละครสุดใจที่เป็นคนขี้อิจฉา ส่วนเรื่องคำพิพากษา อาจจะรู้สึกอึดอัด ไม่ได้ตั้งใจกับพฤติกรรมของตัวละครฟัก เพราะผู้อ่านย่อมไม่เห็นด้วยกับการที่ฟักพ่ายแพ้ต่อคำพิพากษาของสังคม และยอมหดหู่ในความตกต่ำของชีวิตของฟัก (อิรวดี ไตลังคะ: 2543) ในโลกแห่งศิลปะของวรรณกรรมวรรณคดี บทบาทของตัวละครที่สามารถมัดใจผู้อ่านได้ย่อมต้องมีความซับซ้อนในบุคลิกภาพ ความคิดและอารมณ์ ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมและทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นสมเหตุสมผลในสายตามนุษย์ทั่วไป ตัวละครที่เห็นได้รอบด้านย่อมโน้มนำความรู้สึกร่วมได้มากกว่าตัวละครที่เป็นเพียง ‘แบบ’ ในขณะที่ตัวละครพึงมีลักษณะเป็นสากล ลักษณะเฉพาะตัวของตัวละครในเรื่องนั้น ๆ ต้องมีความโดดเด่นเพียงพอ ที่จะทำให้ความมีชีวิตจิตใจของตัวละครเหล่านั้น トラึงอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านไปอีกนานเท่านาน (ดวงมน จิตรจันทน์: 2561) นวนิยายเรื่องรักอันตราย ตัวละครชื่อวิจุลจักรเป็นตัวละครสำคัญ เพราะมีบทบาทต่อการตัดสินใจของวีรารัตน์ตัวละครเอกหญิง

ซึ่งทั้งคู่เป็นบุตรธิดาของท่านมหาเศรษฐีแห่งกรุงสวตถี แคว้นโกศล วิจุลจักรพี่ชายที่แสนดีให้คำแนะนำผู้เป็นน้องสาวในการเลือกตัดสินใจในการเลือกทางเดินในชีวิตรัก เนื่องจากเป็นความรักที่มีอุปสรรคจากความแตกต่างของชนชั้นวรรณะเข้ามาเกี่ยวข้อง วิจุลจักรมองผู้เป็นน้องสาวอย่างพินิจพิจารณา แล้วเอ่ยว่า

“ชีวิตเป็นของเรา...พี่หมายความว่าสุขทุกข์ที่เราจะได้รับนั่นก็คือตัวเราจะได้รับไปทั้งหมด ที่พี่พูดนี้ไม่ได้แนะนำให้เห็นแก่ตัวหรอกนะ ผู้ให้กำเนิดเราก็คควรนับถือท่าน แต่โดยธรรมชาติ พ่อแม่เลี้ยงลูกท่านเลี้ยงได้เพียงแต่ตัว ส่วนหัวใจเลี้ยงไม่ได้ ฟังดูอาจจะเหมือนว่าเราเห็นแก่ตัว แต่เรื่องที่ตัดสินใจผิด จะด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม ถ้าผลแห่งการตัดสินใจจนเราเลือกทางเดินแล้วมีผลกระทบต่องิตใจที่เราจะระทมทุกข์ตลอดชีวิต ผู้ให้กำเนิดท่านทราบความจริงอย่างนี้ ท่านก็จะไม่ต้องการให้ลูกของท่านทุกข์ระทมขมขื่นตลอดชีวิตเป็นแน่... พ่อแม่เลี้ยงลูกมาก็คือต้องการให้ลูกมีความสุข เมื่อลูกเลือกทางเดินที่เห็นว่าเป็นความสุขท่านก็ต้องยินยอม...” (นรรัตน์ รัตติ, 2564: 30)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าตัวละครวิจุลจักรมีบุคลิกภาพและความคิดทางอารมณ์ที่สมเหตุสมผล เป็นผู้มึนบทบาทในการที่พยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้สถานการณ์คลี่คลาย ด้วยการแนะนำให้ น้องสาวเดินทางไปอยู่กับเพื่อนชายคนสนิททั้งสองคนคือเขตตมภูมิกับศิลาฤกษ์ หรือดินและหิน ซึ่งการเดินทางไปในครั้งนี้เป็นการไปของวิจाराและดินนชาติ คู่รักต่างชนชั้นวรรณะ และการตัดสินใจของวิจุลจักรเป็นความเชื่อมั่นว่าดินนชาติจะปกป้องดูแลวิจาราน้องสาวของตนได้เป็นอย่างดี ด้วยว่าดินนชาติจะนำพาวิจाराไปถึงจุดหมายปลายทางโดยสวัสดิภาพและเมื่ออยู่ด้วยกันที่นั่นดินนชาติจะเป็นผู้นำที่ดี เนื่องจากเขามีภาวะเป็นผู้นำ และมีความเข้มแข็ง อดทน ซึ่งเขาจะสามารถปกป้องดูแลน้องสาวของตนได้อย่างแน่นอน โดยผู้เป็นพี่ชายได้กำกับดูแลการเดินทางออกจากบ้านให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย หลังจากนั้นวิจุลจักรจะได้พูดคุยกับบิดามารดาให้เข้าใจและจะดำเนินการให้เป็นผลดีแก่ทุกฝ่าย แม้จะเสียใจอย่างสุดซึ้งแต่เขาจะมีวิธีอธิบายให้ผู้เป็นบิดามารดาเข้าใจและทำใจได้ จะเห็นว่าตัวละครพระนางและตัวละครสำคัญในนวนิยายเรื่องรักอันตรามีลักษณะนิสัยที่อ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ แสดงให้เห็นพลวัตของตัวละครตามเหตุการณ์ที่เลื่อนไหลตามบริบทแวดล้อมทางวัฒนธรรมของคนไทยในอดีตไว้อย่างชัดเจน

อุดมการณ์หลักของตัวละคร

“อุดมการณ์” เป็นวิธีคิดของชนชั้นหนึ่ง ซึ่งต้องการรักษาประโยชน์ทางชนชั้นของตนไว้ และพยายามเผยแพร่ความคิดของตนให้ชนชั้นอื่นในสังคมยอมรับและเชื่อถือ เช่น อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) คือ การที่บุคคลมีจิตใจที่รักในชนชาติ หวงแหนแผ่นดินและผลประโยชน์ร่วมของคนในชาติ การสร้างสำนึกให้เกิดความรัก ความชอบและความศรัทธาในชาติ และอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) คือ พันธะผูกพันทางอารมณ์ที่มนุษย์มีต่อกันที่อยู่อาศัย ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและประเพณี (มารศรี สอทิพย์ และสุทธภา อินทรศิลป์: 2562) นวนิยายเรื่องรักอันตรามีตัวละครกลุ่มหนึ่งที่นำเอาความรู้ไปพัฒนาชนบท คือ การทำฟาร์มปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ พื้นที่แห่งนี้เป็นปัจจุบันชนบทที่ห่างไกลจากกรุงสวตถี แคว้นโกศลหลายสิบ

โยชน์ ซึ่งเป็นการทำงานฟาร์มตามความรู้ความเข้าใจตนเอง ผสมกับการศึกษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและคำแนะนำของเพื่อนบ้าน เมื่อเวลาล่วงผ่านไปเพียงไม่กี่ปีผืนดินที่รกร้างว่างเปล่ากลายเป็นแหล่งปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ที่ให้ผลผลิตออกมาอย่างน่าตื่นตาตื่นใจ นับว่าผืนแผ่นดินแห่งนี้กลายเป็นแหล่งผลิตพืชผลทางเกษตรได้อย่างครบวงจรที่เรียกว่า “โครงการไร่นาสวนผสม”

“ที่นี่เป็นชนบท และเป็นปัจเจกชนบทด้วย การใช้ชีวิตความเป็นอยู่จึงต้องใกล้ชิดและสอดคล้องกับธรรมชาติ ดินฟ้าอากาศสิ่งแวดล้อมบริสุทธิ์สะอาดดีมาก เพื่อนบ้านทั่วไปทุกคนมีอัธยาศัยดีมาก ๆ ซื่อบริสุทธิ์ จริใจต่อกัน รักกันเหมือนพี่เหมือนน้องทุกคนรอบคอบรู้แบบจะเป็นญาติกันไปหมด” (นรรัตน์ รักดี, 2564: 45)

“ที่ดินดีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ ดินฟ้าอากาศก็เอื้อต่อการทำเกษตรกรรม” ศิลาฤกษ์ หรือหินเล่าเสริม “ดินจะสังเกตเห็นเลยว่า ชาวบ้านขยันกันทุกครัวเรือน ไม่ว่าจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ หนุ่มสาวเด็ก ๆ เรียกว่าทุกเพศทุกวัยนั่นแหละ” “ที่น่าชื่นชมอีกอย่างก็คือเรื่องน้ำใจ...และความใส่ใจ!..” เขตตฤณีหรือดินพุดซา ๆ “อันนี้คือยอมรับในเรื่องคุณธรรมของพวกเรา สามัคคีมีน้ำใจ ให้ได้ทุกอย่างไม่ได้คิดเป็นค่าจ้างรางวัล” (นรรัตน์ รักดี, 2564: 50)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าตัวละครมีความผูกพันกับท้องถิ่นชนบท ตัวละครเอกและตัวละครสำคัญจะมองเห็นคุณค่าของความเป็นถิ่นฐานเดิมและช่วยกันรักษาให้คงไว้ เป็นการนำเสนออุดมการณ์ผ่านบทสนทนาของตัวละครในเรื่อง นอกจากนี้ในนวนิยายยังสื่อให้เห็นอุดมการณ์ของกลุ่มตัวละครที่ตั้งใจเดินทางมาพัฒนาพื้นที่แห่งนี้หลังที่สำเร็จการศึกษาที่เมืองตักสิลาแล้ว แม้ว่าจะมีความขัดแย้งกับทางครอบครัวอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ขัดขวางต่ออุดมการณ์ในหลักการและเหตุผล เพราะท้ายที่สุดแล้วผลประโยชน์จะเป็นการดีแก่ทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนของพวกเขาและทางโกสัมพีก์พลอยได้รับอานิสงส์ด้วย

ฉากและบรรยากาศในเรื่อง

สาระสำคัญของการของการศึกษาและการประเมินค่าการใช้ฉากในนวนิยาย คือการวิเคราะห์รายละเอียดของฉากแต่ละตอน โดยพิจารณาว่าผู้ประพันธ์ให้รายละเอียดของฉากและบรรยากาศอย่างไร หรือฉากอาจมีสำคัญและมีผลต่อการกระทำของตัวละคร ดังที่ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539) กล่าวว่า ฉากและสถานที่มีผลอย่างยิ่งต่อการสร้างบรรยากาศ (Atmosphere) หรือ “อารมณ์” (Mood) ของเรื่อง ผู้ประพันธ์อาจใช้วิธีการหลายอย่างในการสร้างบรรยากาศในท้องเรื่อง เช่นว่า การพรรณนาถึงความเงียบเหงาของสถานที่ การหยุดนิ่งของกระแสลม ความเงียบสงบของใบไม้เพื่อให้บรรยากาศมีความเศร้า การกล่าวถึงสิ่งที่ให้ความรู้สึกอบอุ่น เช่น สีแดง สีส้มหรือสีเหลือง อาจทำให้เกิดบรรยากาศของความสุข การสร้างบรรยากาศจะทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ตอบสนองและคล้อยตาม

นวนิยายเรื่อง “รักอันตรราย” ของนรรัตน์ รักดี มีฉากและบรรยากาศในเรื่องที่เสนอภาพของสังคมด้วยการเพ่งมองไปที่จุดเล็ก ๆ ของชีวิตในฉากชนบทและวัฒนธรรมรอบด้านที่มีการสืบทอดวัฒนธรรมมาตั้งคำถามว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นศิลปะที่เป็นมรดกดั้งเดิมของชาวบ้านและกลุ่มตัวละครหลัก ซึ่งปราศจาก

อำนาจหนุนทางเศรษฐกิจและสถานะทางสังคม ฉากและบรรยากาศการทำฟาร์มปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ของกลุ่มตัวละครเอกได้รับอิทธิพลสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นหลัก ผู้ประพันธ์ให้รายละเอียดในเรื่องที่เป็นข้อมูลจริง เช่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์และธรรมชาติวิทยาของสถานที่หรือฉากในเรื่อง เป็นการสร้างความสมจริงให้แก่เรื่อง นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังมีนัยให้ผู้อ่านตีความหมายสัญลักษณ์ที่คุ้นเคยในเรื่องสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมพื้นบ้านด้วยการบันทึกข้อมูลของศิลปะมรดกทางวัฒนธรรมไว้อย่างน่าสนใจ ดังตัวอย่าง

“ทุกชีวิตและทุกภาระกิจการงานดำเนินไปตามปกติ ชนบทแห่งนั้นเป็นสถานที่น่ารื่นรมย์มาโดยธรรมชาติ ปัจจุบันได้เพิ่มสีสันความเจริญด้านเกษตรกรรมในโรงนาฟาร์มทฤษฎีใหม่ของกลุ่มหนุ่มสาว โครงการเศรษฐกิจพอเพียงปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ขยายผลออกไปครอบคลุมทุกครัวเรือน พ่อค้าโคและกองเกวียนคาราวานจากต่างเมืองที่สัญจรผ่านมาพลอยได้รับผลประโยชน์ หลายขบวนหลายหมู่กองเกวียนได้อยู่พักซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันอย่างคึกคัก ทำให้มีความคุ้นเคยกันระหว่างผู้คนที่มาจากเขตแคว้นต่าง ๆ ตลอดปี” (นรรัตน์ รักดี, 2564: 77)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์ใช้ฉากเพื่อสร้างบรรยากาศของเรื่อง คือการให้รายละเอียดของฉากนำไปสู่ความเข้าใจในปมปัญหาหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง รวมทั้งมีการใช้ถ้อยคำพรรณนาที่ทำให้เกิดสีสันและภาพพจน์ต่าง ๆ โดยการสร้างอารมณ์และบรรยากาศเกิดจากการใช้องค์ประกอบ เช่น กลิ่นอายของพื้นที่ชนบท บรรยากาศเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเสมือนหลุดเข้าไปอยู่ในโลกของเรื่องราวในนวนิยาย นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังมุ่งเน้นที่จะสื่อถึงฉากที่เป็นสภาพความเป็นอยู่และหลักธรรมที่ชาวเมืองสาวัตถิย์ึดมั่นเชื่อถือ ดังตัวอย่าง

“สาวัตถิย์มหานครเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา นับตั้งแต่ยุคปฐมโพธิกาล มัชฌิมโพธิกาล และปัจฉิมโพธิกาล ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาพระธรรมคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างมั่นคง มีข้อความ ปรากฏจนเป็นที่รู้จักและกำหนดจดจำของชาวมหานครอื่น ๆ ที่อยู่ในเขตแคว้นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคณะพ่อค้าโคต่าง กองเกวียนคาราวานที่สัญจรมาด้วยการกิจค้าขายสินค้า หรือคณะราชทูตมาในราชการ หรือประชาชนทั่วไปที่สัญจรมาเยี่ยมสาวัตถิย์มหานคร คำกล่าวอันทำให้เกิดภาพพจน์ของความเป็นพุทธศาสนิกชนที่มั่นคงด้วยศรัทธาของชาวสาวัตถิย์ก็คือ สายณหสมเย สาวตถิย์ ธมมสุสวนตถาย เขตวนั มหาขโน มาลาคนธาหิตถเถ เทวสิก คจจติ.” (นรรัตน์ รักดี, 2564: 104)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเมืองสาวัตถิย์เป็นเมืองพุทธศาสนา ฉากในนวนิยายเป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร คือสภาพแบบแผนหรือกิจวัตรในการดำเนินชีวิตต่าง ๆ ของตัวละคร รวมถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตของชุมชนและสังคม ฉากหรือบรรยากาศดังกล่าวสื่อให้เห็นความร่มเย็นเป็นสุขของชาวเมือง ผู้ประพันธ์แต่งเรื่องราวได้อย่างมีศิลปะและมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือความรู้สึกสะท้อนใจ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการและกลวิธีเสนอเรื่องที่น่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการเห็นเป็นภาพมโนคติที่เป็นความคิดด้านต่าง ๆ ทั้งภาพลักษณ์ ความเพลิดเพลิน และเกิดอารมณ์ความรู้สึกตามเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์

ลีลาการเขียนของผู้ประพันธ์

“ลีลาการเขียน” (Style) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งของนวนิยาย ซึ่งสามารถสังเกตได้จากลักษณะการใช้ภาษาในเรื่องนั้น ๆ ทั้งลีลาการเขียนและท่าทีของผู้ประพันธ์ เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แสดงออกโดยผ่านการใช้ภาษา ดังที่ธีธัญญา สังขพันธานนท์ (2539) กล่าวว่า คำว่า “สไตล์” (Style) มีคำเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น พระยาอนุมานราชธน ใช้ว่า “ท่วงทำนองในการแสดงออก” หมายถึงการเรียงร้อย ถ้อยคำ ประโยค วรรคตอน อันเกิดจากความคิดเห็นเฉพาะของนักประพันธ์ ส่วน ศ.กุหลาบ มลลิกะมาส ใช้ว่า “ท่วงทำนองการแต่ง” คือท่าทีที่แสดงออก ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้แต่งแต่ละคน สามารถพิจารณาได้จากการวางลำดับเนื้อเรื่อง การเลือกใช้ถ้อยคำ ประโยค วรรคตอน หรือการแสดงความคิดเห็นเป็นลักษณะเฉพาะตนเอง ในนวนิยายเรื่อง “รักอันตราย” มีภาษาอันทรงพลังสันเสียดอารมณ์ผู้อ่านที่ถูกตกแต่งอย่างวิจิตร ดังตัวอย่าง

“พวกเขามีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน!...” ศิลาฤกษ์พูดขึ้น “ชอบซักถาม เมื่อแนะนำเขา เขาจะทำความตั้งใจ มีนิสัยรักความก้าวหน้า ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนาเลยทีเดียว” “พวกเขามีความรู้ในพระพุทธรูปศาสนาพอสมควรทีเดียว มีศรัทธามั่นคงด้วย ว่าง ๆ พวกเขาจะนั่งคุยกันถึงเรื่องพระพุทธรูปศาสนา พูดถึงพุทธจริยาและธรรมสากัจฉากันเป็นประจำ ถือว่าเป็นชาวพุทธต้นฉบับได้เลยครับ” “เพราะสังคมของชุมชนที่นี่ให้ความสำคัญ และกำลังตื่นตัวในการเผยแผ่พุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าและสาวก ลัทธิวินายกอื่นแทบจะเจียบหายไปเลย” “พระธรรมสอนของพระพุทธองค์เป็นอากาสิโก และเป็นโอปนยิโกที่ชาวพุทธปฏิบัติตามแล้วได้ผลเป็นที่ประจักษ์...” เขตตฤณมิกกล่าวขยายภูมิรู้” (นรรัตน์ รักดี, 2564: 70-71)

“ทั้งหมดทั้งมวลเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว และเกิดขึ้นด้วยอำนาจแห่งกรรมจึงไม่มีใครช่วยใครได้ เพียงแต่แผ่เมตตาไมตรีจิตให้ด้วยความเห็นใจสัตว์โลกที่ตกทุกข์ได้ยาก เวียนว่ายในกระแสแห่งกรรม เรื่องทั้งหมดที่เกิดขึ้นแล้ว และผ่านเลยไปแล้ว จะนำมาเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เหมือนเดิมอีกไม่ได้...เหมือนสายน้ำที่ไหลไปแล้ว ไม่ไหลกลับคืน!...” (นรรัตน์ รักดี, 2564: 107)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นอย่างประจักษ์ชัดว่านวนิยายประยุกต์อิงหลักธรรมของ นรรัตน์ รักดี เป็นศิลปะของการใช้ภาษาหรือลีลาการเขียน (Style) แบบเฉพาะที่สะท้อนให้เห็นความจริง ความงาม และความสงบผ่านภาษาของผู้ประพันธ์ด้วยความโดดเด่นในทางวรรณศิลป์ สะท้อนถึงวิถีสังคมในอดีตสมัยพุทธกาล เพื่อตอบย้ำความเชื่อเรื่องพลังของพุทธศาสนาผ่านลีลาภาษาของผู้ประพันธ์ สอดคล้องกับปรีณฤทัย สัจจพันธุ์ (2561) ที่กล่าวถึงการใช้ลีลาภาษาในวรรณกรรมร่วมสมัยว่าคือ ท่วงทำนองของภาษาอันเกิดจากการใช้กลการประพันธ์ต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดความงามทางวรรณศิลป์ ซึ่งกลวิธีการประพันธ์นี้มีหลากหลาย ทั้งการใช้คำ เสียง ความหมาย ภาพพจน์ สัญลักษณ์ ตลอดจนไปถึงการใช้วรรคตอน การเลือกน้ำเสียง การจัดวางข้อความ การสร้างสมดุลเรื่องจังหวะ ฯลฯ อันนำไปสู่ความหมายอันลุ่มลึกและความไพเราะกินใจ

นอกจากนี้นวนิยายเรื่องรักอันตรายเป็นการใช้คำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤต เป็นศัพท์สูงและเป็นทางการ สร้างความเพลิดเพลินกล่อมเกลียดด้วยคำศัพท์ที่คมคายงดงาม ดังที่ บุญเหลือ โจนโน (2556) กล่าวว่า คำศัพท์ที่ใช้ในทางวิชาการหรืองานด้านวรรณกรรมต่าง ๆ ทั้งนิทานธรรมบททางพุทธศาสนา นวนิยายและบทละครที่นำมาแปลเป็นภาษาไทยก็มีอยู่มากมาย เช่น ศกุนตลา สาวิตรี อุลูปี เป็นต้น เหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ภาษาบาลีสันสกฤต เพราะให้ความหมายตรงกับศัพท์ ทั้งยังมีความสละสลวยดูเป็นวิชาการมากขึ้น ซึ่งผู้ประพันธ์ใช้สื่อความหมายด้านหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่มีตัวละคร ฉาก และบรรยากาศที่ถ่ายทอดผ่านภาษาธรรม ดังตัวอย่าง

“ผมเองก็นับว่าโชคที่ได้มาอยู่ที่นี่เป็นบุญของผมจริง ๆ” **ดินนชาติ**พูดอย่างจริงจัง
 “พี่ดินพูดเหมือน**ชาวพุทธ**ที่รู้จัก**แห่งกรรม**” **วีรภูมิ**พูดขึ้นแล้วเสริมต่อไปว่า “**พุทธศาสนา** กำลังแพร่หลายเข้ามาสู่**ชมพูทวีป** **สาวิตถี** **โกสัมพี** **ราชคฤห์** เป็นดินแดน**พุทธภูมิ**ไปแล้ว ในชุมชนของเราที่พลอยตื่นตัวไปด้วย เดียวนี้ถ้าใครไม่รู้เรื่อง**พระพุทธศาสนา** ถือว่าตกยุคไปแล้ว พวกเราน่าจะมีเวลาสนทนาเรื่อง**พระพุทธศาสนา**กันจริง ๆ สักที”

“เขาเรียกว่า**สัมมนา**กัน!...” **วรภาค**พูดขึ้น “เป็นความคิดที่ดีเราจะไหนกระแสนี้ไปกับสังคม หลัก**ธรรม**คำสอนของ**พระพุทธเจ้า**เป็น **สวากขาตธรรม** ทำให้**พุทธศาสนิกชน**ร่มเย็นเป็นสุขเมื่อเข้าถึง**ธรรม**” (นรรัตน์ รักดี, 2564: 65)

จากข้อความข้างต้นและข้อความทุก ๆ บทที่ผู้เขียนหยิบยกมาเป็นตัวอย่างในบทความนี้ แสดงให้เห็นว่านรรัตน์ รักดี มีการใช้คำศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตทั้งในเรื่อง บทสนทนา กระทั่งชื่อตัวละครทุกตัวนั้นเป็นภาษาบาลีสันสกฤต ซึ่งเป็นข้อประจักษ์ชัดว่าผู้ประพันธ์มีความรู้ความเชื่อและความศรัทธาในเรื่องหลักธรรมทางพุทธศาสนา จะเห็นว่าลีลาภาษาการเขียนในนวนิยายคือบททดลองจินตนาการทางศีลธรรม ที่สร้างสรรค์จากแรงบันดาลใจ ทั้งเรื่องเล่า พฤติกรรม ความเชื่อพื้นฐาน จินตนาการเหล่านี้ถูกแปลงเป็นนวนิยายด้วยเนื้อหาสาระที่สอดแทรกคุณธรรม เป็นถ้อยคำชวนให้คิดตรึกตรอง แล้วเข้าใจความเป็นจริงแห่งชีวิตได้ระดับหนึ่ง

แนวคิดพุทธศาสนาในนวนิยาย

ความเชื่อทางพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ท่ามกลางที่ประชุมสงฆ์ตลอด 20 พรรษาแรก ข้อสำคัญที่ควรยึดถือมี 13 ประการ คือ หลักการ 3 ได้แก่ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้ผ่องใส อุดมการณ์ 4 คือ หลักการที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้แก่ ความอดทน ความไม่เบียดเบียน ความสงบและนิพพาน ส่วนวิธีการ 6 คือแนวทางการปฏิบัติสำหรับนักบวชได้แก่ การไม่ว่าร้าย การไม่ทำร้าย การสำรวมในปาติโมกข์ การรู้จักพอประมาณ การอยู่ในสถานที่ที่สัจและการฝึกหัดจิตใจให้สงบ เหล่านี้สอนให้มนุษย์ละความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (พระมหาสุริยา อภิวิฑฺฒโน: 2563)

ความเชื่อแนวพุทธจึงมีจุดมุ่งหมายในมิติทางโลกสู่คุณค่าทางจริยธรรมหรือสัจธรรมของชีวิตตามมิติและมุมมองทางพุทธศาสนา ด้วยความหลากหลายของรูปแบบตามพลังของความศรัทธา ทั้งนี้เป็นรูปแบบการ

กลั่นกรองจากจินตนาการในโลกของอุดมคติที่เกิดจากจินตนาการสู่โลกของความเป็นจริงของชีวิต เหล่านี้เป็นแหล่งบ่อเกิดแห่งอารยธรรมตะวันออก ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวรรณคดีไทยอย่างใกล้ชิด การให้ความสำคัญกับการเลือกสรรถ้อยคำเพื่อสร้างความหมายอันลึกซึ้งและสร้างสุนทรียรสในตัวบท ในนวนิยายเรื่องรักอันตรรายได้กล่าวถึงการเดินทางของตัวละครเอกหญิงที่เดินทางกลับมายังกรุงสวดีอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเธอผู้มีฐานะเป็นธิดาของท่านมหาเศรษฐีผู้มั่งคั่ง ที่พระราชาทรงแต่งตั้งไว้ในตำแหน่งอัครฐานเป็นที่ปรากฏ มีข้าทาสบริวารมากมายหลายร้อยคนคอยรับใช้

“ในที่สุตวิจาร์ก็เดินระหกระเหินจนบรรลุถึงธานีเมือง นีคือสวดีถัมมหานคร เมืองหลวงแห่งแคว้นโกศลอันยิ่งใหญ่ ในบรรดาสิบหกแคว้นของชมพูทวีป พระราชาพระนามว่า ปัสเสนทิโกศล ผู้เป็นพระสหายใกล้ชิดเพราะมีความผูกพันด้านมเหสีกับพระเจ้าพิมพิสารเจ้าผู้ครองนครราชคฤห์แห่งแคว้นมคธพระราชาทรงทั้งสองพระองค์ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก บำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ทรงพระราชศรัทธาถึงนักในพระพุทธศาสนา ทรงสร้างพระเวฬุวันมหาวิหารถวายเป็นพุทธบูชาในกรุงราชคฤห์ เป็นพระอารามแห่งแรกในพระพุทธศาสนา” (นรรัตน์ รักดี, 2564: 93)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์มีการใช้แนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์จากอินเดียในการสร้างนวนิยายประยุกต์อิงหลักธรรมเรื่องรักอันตรราย ซึ่งผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ในนวนิยายไว้ว่า พระราชาแห่งสวดีถัมมหานครทรงสร้างเขตวันมหาวิหารถวายจนกลายเป็นพระอารามที่เสด็จประทับจำพรรษา มากที่สุดในพระชนม์ชีพของพระพุทธองค์ สวดีถัมมหานครเจริญรุ่งเรืองในทุก ๆ ด้าน มีมหาชนอาศัยอยู่ในเขตเมืองจำนวนมากถึงเจ็ดโกฏิ พระพุทธศาสนาได้เจริญมั่นคงในมหานครแห่งนี้เป็นที่ปรากฏในพุทธบริษัทนั่นเอง นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังกล่าวถึงความเชื่อเรื่องกรรมของสัตว์โลกไว้ว่า

“แกคงเคยได้ยินคำว่า กรรมย่อมจำแนกสัตว์โลกให้แตกต่างกัน กัมมํ สตเต วิภจติ ลองคิตดู บุคคลสองคนเกิดวันเดียวกัน เวลาเดียวกัน สถานที่เดียวกัน เมื่อเจริญวัยขึ้นมาเขาทั้งสองยังแตกต่างกันได้ด้วยฐานะความเป็นอยู่ เอาให้เห็นชัดเจนเลยก็ได้ คือเกิดพร้อมกันวันนี้ เวลาเดียวกัน คือเวลาเข้าสถานที่เดียวกันคือโรงพยาบาล แต่เมื่อเติบโตขึ้นมา คนหนึ่งมีความสุขความเจริญเพราะเป็นลูกมหาเศรษฐี แต่อีกคนหนึ่งมีความทุกข์ยากลำบากเพราะเป็นลูกคนจน นั่นคือกรรมจำแนกให้แตกต่างกัน” วิจุลจักรพยัคฆานันท์ฟังต่อเจียบ ๆ

“เมื่อคนเราเกิดมาด้วยต้นทุนบุญกุศลที่แตกต่างกัน ความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นจึงเป็นปรากฏการณ์ปกติ แต่สิ่งที่เขาทั้งสองได้มาเหมือนกันคือความรัก ซึ่งไม่เลือกชั้นวรรณะเหมือนที่เขาบอกว่าความรักไม่มีพรมแดนนั้นไง”

“เราก็ทำทุกอย่างด้วยหลักการและเหตุผลนั่นแหละ!...” ภูมิภูชิขพูดด้วยน้ำเสียงจริงจัง “แต่ถ้ามันเหลือวิสัย ช่วยไม่ได้ก็ต้องปล่อยไป เพราะสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม” (นรรัตน์ รักดี, 2564: 28-28)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่านวนิยายเรื่องรักอันตรายสะท้อนถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อเรื่องกรรม และสอดแทรกเรื่องราวอิงประวัติศาสตร์ในสมัยพุทธกาล สอดคล้องกับการศึกษาของ พระณัฐภูมิ มหาวิริโย และคณะ (2563) เรื่องหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในธรรมนิยายเรื่องลีลาวดี คือเรื่องราวความรักของพระเรวัตตะและลีลาวดี การผูกเรื่องราวจากความรักและอุปสรรคจากความแตกต่างของชนชั้นวรรณะ เป็นนวนิยายที่สอดแทรกคำสอน และนิพพานผ่านตัวละคร ด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา เทศนาและอุปมาโวหาร หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในธรรมนิยายเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของมนุษย์ต่อสังคม เช่น ความรัก ความเมตตา ความกตัญญูความเสียสละ กัลยาณมิตร และหลักพุทธธรรม คุณค่าของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏ เป็นการให้ความรู้ทั้งต่อผู้อ่านเองและการปฏิบัติต่อผู้อื่น เหล่านี้สะท้อนถึงความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่ทำให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินในวรรณกรรมและหลักธรรมในการดำเนินชีวิต

บทสรุป

การศึกษาทวิวิธีการประพันธ์และแนวคิดพุทธศาสนาในนวนิยายประยุกต์อิงหลักธรรมเรื่อง “รักอันตราย” ของนรรัตน์ รักดี ผ่านแนวคิดทวิวิธีการวิเคราะห์วรรณกรรมตามแนวโครงสร้างนิยมและแนวคิดด้านพุทธศาสนา ในประเด็นเรื่องความสมจริงของเรื่อง บทบาทของตัวละคร อุดมการณ์หลักของตัวละคร ฉากและบรรยากาศในเรื่อง ลีลาการเขียนของผู้ประพันธ์ และประเด็นแนวคิดพุทธศาสนาในนวนิยาย จะเห็นว่านอกจากผู้ประพันธ์จะมีแนวคิดอันลุ่มลึกแล้ว ยังเป็นผู้มีพรสวรรค์ด้านการใช้ลีลาภาษาที่ไพเราะสละสลวยงดงาม ด้านอุดมการณ์หลักและการสรรค์สร้างตัวละครหลักมีบทบาทสำคัญที่ตรึงใจผู้อ่าน ทั้งด้านความคิด อารมณ์ที่สมเหตุสมผล นอกจากนี้ยังมีฉากและบรรยากาศที่แสดงให้เห็นถึงการเลื่อนไหลของเรื่องเล่าที่ไร้กาลเวลาจากสมัยพุทธกาล เป็นการสานต่อร้อยเรียงเชื่อมโยงกันอย่างมีสัมพันธ์อันแสดงถึงจินตนาการทางข้อมูลวัฒนธรรม ตำนาน ประวัติศาสตร์ ศาสนา และวิถีสังคมในอดีตสมัยพุทธกาล เพื่อตอกย้ำความเชื่อเรื่องพลังของพุทธศาสนาผ่านลีลาภาษาของผู้ประพันธ์ ความเชื่อในหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาสอดแทรกด้วยภาษาอันประณีตลึกซึ้ง แสดงให้เห็นคุณค่าทางวรรณศิลป์และสะท้อนถึงศิลปะการประพันธ์ของนรรัตน์ รักดี ซึ่งมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับชีวิตที่ได้รับแรงบันดาลใจจากความรู้ ความคิด และความเชื่อที่ผู้ประพันธ์ยึดถือและเชื่อมั่น เนื้อหาสาระในนวนิยายสอดแทรกพุทธธรรมและข้อคิดที่หลากหลายอ่านแล้วสามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมที่ควบคู่ไปกับความงดงามของบรรยากาศภายในนวนิยาย

องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. ทราบถึงทวิวิธีการประพันธ์ด้านต่าง ๆ ในนวนิยายประยุกต์อิงหลักธรรมเรื่องรักอันตรายของนรรัตน์ รักดี
2. ทราบถึงการใช้แนวคิดพุทธศาสนาที่สื่อถึงหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ในนวนิยายประยุกต์อิงหลักธรรมเรื่องรักอันตรายของนรรัตน์ รักดี

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยา คุณารักษ์ และคณะ. (2564). อำนาจผี บาร์มีพุทฺธ: ความเชื่อเชิงอุดมการณ์ทางศาสนาในนวนิยายจินตนิยมนิเวศมิติที่สาม. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์*. 6(2). กรกฎาคม-ธันวาคม.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2561). *หลังม่านวรรณกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์สัมปชัญญะ.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539). *วรรณกรรมวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นาคร.
- นรรัตน์ รักดี. (2564). *รักอันตราย*. เลย: บจก.รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2555). *ปากไก่และใบเรือ: รวมความเรียงว่าด้วยวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ต้นรัตนโกสินทร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- บุญเหลือ โจนโน. (2556). *ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แดเน็กซ์ อินเตอร์.
- พระณัฐวุฒิ มหาวิริโย (ก้อนจา) และคณะ. (2563). ศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในธรรมนิยายเรื่องลีลาวดี. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*. 11(2). กรกฎาคม – ธันวาคม.
- พระมหาสุริยา อภิวิฑูณโน (มะสันเทียะ). (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักโอวาทปาติโมกข์ : หลักการ อุดมการณ์และวิธีการ. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 4-5. มกราคม-มิถุนายน.
- มารศรี สอทิพย์ และสุทธภา อินทรศิลป์. (2562). การเล่าเรื่องและอุดมการณ์ในนวนิยายเพื่ออาเซียนกรณีศึกษา รักโนม่านฝน. *สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์*. 19(1). มกราคม-มิถุนายน.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์ (บรรณาธิการ). (2560). *ทฤษฎีกับการวิจารณ์ศิลปะ: ทักษะของนักวิชาการไทย*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์นาคร.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2561). *นัยในวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- วัฒนา มุลเมืองแสน, (2539). *นวนิยายอิงพุทธศาสนาของไทย : วรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย*. วิทยานิพนธ์ (อ.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิราวดี ไตลังคะ. (2543). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.